

CONSOLATRIX AFFLICTORVM ORA PRO NOBIS

Luxemburg

*Vera Effigies Matris IESU Consolatrix afflicto-
rum in agro suburbano Luxemburgi Miraculis
et Hominum Visitatione celebris, Anno 1640*

	Pagina
Voorwoord	5
Op bedevaart	6
Lourdes, een heiligdom	13
Meimaandviering - Bedevaart Elshout	16
Peerke Donders 1809 - 1887	19
Op bedevaart naar Meikes Dorst	21
De St. Anna verering in Molenschot	27
De paardenprocessie en de bedevaart van Hakendover	30
De martelaren van Gorcum	33
Bedevaart naar Kavelaer	35
Bedevaarten naar de St. Annakapel in Heusdenhout in vroeger dagen	38

VOORWOORD

Dit jaar heeft de Werkgroep Heemkunde Ulendonc als thema voor haar jaarlijkse tentoonstelling het onderwerp Bedevaart gekozen.

Nog steeds gaan velen, en ook uit Oosteind, ieder jaar op bedevaart.

Bekende plaatsen zijn o.a. Lourdes, Hakendover en Kevelaar. Dichterbij huis zijn er de volgende bestemmingen: Meersel-Dreef, Dorst, Hasseltse kapel, Molenschot enz.

Voorzichtig mag men stellen dat de interesse om op bedevaart te gaan weer toeneemt. In dit boekje kunt u niet alleen de geschiedenis lezen van de bedevaart in het algemeen maar ook van een zevental plaatsen een wat meer gedetailleerde beschrijving.

U begrijpt dat wij niet alle bedevaartsplaatsen konden beschrijven.

We moesten een keus maken. Toch hopen we u met dit boekje u weer wat leesplezier te verschaffen.

Namens de Werkgroep Heemkunde Ulendonc,
B. Sibon

OP BEDEVAART.

Komt, pelgrims, komt, volght my naer,
Wij willen onse reise beginnen,
Wy zullen gaen groeten te Kevelaer
Die soete koninghinne,

Komt, volght my naer met kloeken moet
En neemt van daegh een couragie,
Op dat wy allemael te voet
Voldoen ons pelgrimagie.

Met deze 2 strofes begint een lied dat in 1683 in een liederbundel werd afgedrukt. Alleen het jaartal waarin deze bundel verscheen zegt al, dat het houden van een bedevaart al vele eeuwen oud is.

Begripsomschrijving.

Wat is echter eigenlijk een bedevaart? In een encyclopedie vond ik de volgende omschrijving: "Het optrekken – bij voorkeur te voet – naar een plaats waar een godheid of heilige zich heeft gemanifesteerd, met het doel hem te vereren en/of zijn zegen te ontvangen".

In zijn boek 'Bedevaartplaatsen in Noord-Brabant' omschrijft P.J. Margry een bedevaart als volgt: 'Op bedevaart gaan is het reizen naar een heilige plaats waar een heilige of ander persoon of een reliek wordt vereerd. Men gaat er naar toe om te bidden en gunsten af te smeken, of om dank te brengen, voor straf of ter versterking van het geloof'.

De intentie waarom men op bedevaart gaat kan dus zeer verschillend zijn en bedevaarten zijn dus ook niet voorbehouden aan het Christelijke of (meer specifiek) katholieke geloof.

Het woord 'pelgrim' stamt af van het Latijnse woord peregrinus, wat reiziger betekent.

Middeleeuwen.

Met name in de Middeleeuwen blijkt het ondernemen van een bedevaart populair te zijn. Sommigen zagen het zelfs als een verplichting. Omstreeks 1480 zei een Duitse graaf tegen een Dominicaner monnik: 'Er zijn 3 handelingen in een mensenleven waarover een ander geen advies mag geven ze te doen of te laten. De eerste is trouwen, de tweede is oorlog voeren en de derde is op bedevaart gaan...'.
.

Als in de Middeleeuwen iemand op bedevaart ging, kreeg hij een andere status: hij werd als het ware opgenomen in een aparte orde, die vergelijkbaar was met een monniksorde. Gedurende zijn reis diende hij zich immers totaal over te geven aan zijn devotie, want die had hem immers op reis doen gaan! Iedereen moest zo iemand ook aan zijn uiterlijk herkennen als zijnde een pel-

grim; daarom droeg hij bijv. een pelgrimsstaf, een pelgrimsfles en een pelgrimshoed. Deze laatste was op de opgeslagen rand vaak nog voorzien van een Jacobsschelp. Eenmaal de bedevaart afgelegd, kreeg hij (vanaf de 17^e eeuw) bij zijn eindbestemming een zgn. bedevaartsvaantje mee.

In de late Middeleeuwen ontwikkelden de kleine, niet direct door Rome erkende bedevaartplaatsen zich ten koste van de grote zoals Jerusalem, Rome en Compostela. Door de problemen die verre reizen met zich meebrachten, werden regionale bedevaarten een stuk aantrekkelijker. Daarom werden deze door de kerk begunstigd met aflaten en juist door die aflaten kwamen in de Zuidelijke Nederlanden de regionale bedevaarten tot grote bloei. De grootste bloeitijd waren daar ongetwijfeld de 17^e en 18^e eeuw. Vanaf die tijd ook gaven alleen nog de plaatselijke geestelijkheid en broederschappen leiding aan de devoties.

Broederschappen zijn kerkelijke verenigingen, die zich ten doel stellen bepaalde vormen van vroomheid te beleven, de christelijke naastenliefde te beoefenen en luister bij te zetten aan de openbare eredienst van een heilige, waarbij vooral het zieleheil van overleden medebroeders en –zusters voorop stond. De eerste broederschappen waren al in de 11^e eeuw in Italië ontstaan; in Noord-Brabant waren ze vanaf de 13^e eeuw actief.

De vroegste berichten over Noord-Brabantse bedevaartplaatsen die nu nog bestaan, dateren uit de 13^e eeuw. Een deel ervan is in de loop der tijden verdwenen, maar ook een belangrijk deel functioneerde zo'n 30 jaar geleden nog als bedevaartplaats.

Na de Middeleeuwen.

Als men de vereringsgeschiedenis van de bedevaartplaatsen doorloopt, valt het op dat die vaak een wisselend beeld te zien geven: tijden van bloei en neergang wisselen elkaar af. In de periode dat Brabant een Generaliteitsland was (dus toen het vanuit Holland werd bestuurd) was een periode van sterke neergang omdat het katholieke geloof in feite verboden was. De opbloei begint eigenlijk pas – zij het voorzichtig – in 1795 na de inval van de Fransen, als de Bastaafsche Republiek ophoudt te bestaan en er andere wetten gaan gelden. De opbloei wordt versterkt in 1853 als de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland wordt hersteld en de katholieke kerk weer haar eigen bisschoppen mag benoemen en het katholieke geloof weer wordt toegestaan. In die periode ontstonden er zelfs weer nieuwe bedevaartplaatsen, want in de 19^e eeuw kozen nieuwe parochies vaak heiligen tot patroon waarmee ze pelgrims (en dus geld...) dachten te kunnen trekken.

In de 20^e eeuw ontstonden ook nieuwe devoties, die vooral personen met de Nederlandse nationaliteit betroffen. Die personen waren soms zelfs niet eens zalig of heilig verklaard! We zitten dan midden in het tijdperk van het Rijke Roomse Leven, maar dat werd ruw onderbroken door de Tweede Wereldoorlog. Na die oorlog ging Nederland een periode van grote welvaart tegemoet, waardoor de aandacht voor het geloof verslaptte, een gegeven dat ook in de bedevaartplaatsen goed te merken was. Men hoopte het geloof te

redden door alle uiterlijkheden overboord te gooien en daarbij hoorden o.a. processies en bedevaarten. Opmerkelijk is het daarom dat vanaf 1970 de bedevaart plotseling weer 'in' raakte, maar het dient gezegd dat dit vooral de Maria-bedevoarten en de grote bedevaarten als Lourdes en Fatima betrof.

Het belang van bedevaarten.

De bedevaartsdag of –week was voor een plaats in meerdere opzichten het hoogtepunt van het jaar:

Sociaal: De verering was een feest waarbij men oude vrienden en familieleden ontmoette. Meestal was het gelijktijdig ook kermis in het dorp en na afloop van de bedevaart was het café de belangrijkste ontmoetingsplaats.

Economisch: Op de bedevaartsdagen hadden de kerk, de kroeg, de middenstand, de kermis en de souvenirwinkels de grootste omzet van het hele jaar.

Religieus: Voor de kerk en het dorp was de bedevaartsdag de belangrijkste kerkelijke feestdag, waarvoor vaak kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders werden uitgenodigd. De gelovigen konden die dag hun persoonlijke devotie kwijt en droegen hun praktische moeilijkheden en problemen over aan de heilige, zodat deze er een oplossing voor kon zoeken.

Heiligenverering.

Heiligen kunnen beschouwd worden als christelijke gelovigen met een voorbeeldfunctie waar het de christelijke deugden betreft. Men meende dat ze daardoor 'recht' hadden op een openbare verering.

De oorsprong van de heiligenverering ligt al in de vroeg-christelijke kerk: de tijd van de christenvervolgingen door de Romeinse keizers, waardoor het fenomeen martelaarschap ontstond. Zo'n martelaar werd door tijdgenoten vaak spontaan 'heilige' genoemd en hij werd jaarlijks op zijn graf met een H. Mis geëerd. Zijn sterfdag was een feestdag die de achtergebleven broeders en zusters tot steun moest zijn in die vervolgingstijd en men begon tot hen te bidden om hulp.

Al heel vroeg vond er rond dit soort figuren legendevorming plaats en dat gaf zelfs aanleiding tot het ontstaan van een apart literair genre: de hagiografie. In die verhalen werden ook veel elementen opgenomen van niet-christelijke wonderdoeners en niet-christelijke gebruiken. Hoe uitgebreider de legenden werden, hoe meer verhalen daarin voorkwamen over wonderbare gebeurtenissen en genezingen, waardoor de plaats die de heilige in de kerk innam steeds belangrijker werd. Het volk hechtte een steeds grotere waarde aan de verering van deze heiligen, waardoor hun grafplaatsen steeds groter werden, zó groot zelfs dat men over bedevaartplaatsen ging spreken. Omdat vanaf de 2^e eeuw ook kerken voortaan naar heiligen moesten worden genoemd, werden veel kerken tevens een bedevaartsoord.

De Brabantse santenkraam (sant = heilige!) vormt een dwarsdoorsnede door de eeuwen heen van verschillende heiligen, van Job uit de tijd vóór christus tot Theresia van Lisieux. Relatief worden er in Brabant nog veel heiligen vereerd uit de vroeg-christelijke tijd. Hun vereringen zijn via allerlei landen uiteindelijk in het Rijnland of België bekend geworden en van daaruit in de

Nederlanden verspreid. Met name de Cornelius- en Donatusvereringen zijn hiervoor illustratief.

Relieken.

Relieken zijn lichamen of delen van lichamen van al dan niet zalige of heilige personen of het zijn voorwerpen die in nauw verband met heiligen of zaligen hebben gestaan.

Het begin van de katholieke reliekenverering ligt weer in de tijd van de vroeg-christelijke kerk, toen men martelaren vereerde waarvan men graag een tastbare herinnering had. Die verering werd nog versterkt toen er wonderen bij de graven van deze heiligen begonnen plaats te vinden. Een relik van zo'n heilige werd hoog gewaardeerd: men kon immers rekenen op een grote toeloop van gelovigen en zieken en daarom op een grote bron van inkomsten!

Omdat er steeds meer vraag naar relieken kwam, werden de overblijfselen tot steeds kleinere stukjes opgesplitst of simpelweg vervalst!

Vanaf het 4^e Concilie van Lateranen (1215) heeft de kerk steeds geprobeerd de verering van relikwieën aan strengere regels te binden, maar meestal waren die pogingen vergeefs. Ook nu nog wordt er – ook in Noord Brabant! – druk gebruik gemaakt van relikwieën, hetzij als middel om genezing te verkrijgen, hetzij om van kwalen of 'ongelukken' verschoond te blijven.

Volgens de rooms-katholieke leer zijn relikwieën: lichamen van heiligen of delen daarvan; voorwerpen die met Christus en de heiligen in aanraking zijn geweest (het kruis, de kleren enz.). al vroeg verzamelden de christenen het gebeente van de martelaren en bouwden op hun graf een altaar.

Later werden die beenderen verspreid over de aarde en ware met valse vermengd. Op het eind van de Middeleeuwen kon men talrijke misbruiken constateren. Zo werd o.a. vaak geloofd in de wonderdadige kracht van relikwieën. Volgens het concilie van Trente (1545 – 1563) mogen geen nieuwe relikwieën worden toegelaten zonder voorkennis en goedkeuring van de bisschop.

Aflaten.

Aan het houden van een bedevaart was ook vaak aflaat verbonden. Een aflaat is een vermindering van de straf die is overgebleven na de vergeving van de zonde. Een aflaat wordt door de paus verleend en gaat gepaard met de 'afbetaling' van een strafschuld. De aflaat vergeeft dus niet de begane zonde, maar maakt de tijd van publieke boete korter.

Aflaten werden verleend na bepaalde goede werken of devotie en na een rouwmoedige biecht. Na de 12^e eeuw werd het ook mogelijk aflaten te verdienen door het geven van aalmoezen voor religieuze doelen.

Vanaf het begin werden aflaten als controversieel ervaren. In de 19e eeuw boden vooral de pausen Pius IX en Leo XIII grote hoeveelheden volle aflaten aan. Bij zo'n volle aflaat werden alle straffen in één keer kwijtgescholden. Na 1853 probeerde men in Nederland het katholiek leven te herstellen en de vroomheid te stimuleren door aan het bezoek aan bedevaartplaatsen en het lidmaatschap van broederschappen aflaten te koppelen. Daartoe moest men: werken van godsvrucht verrichten; biechten en offeren.

Door de gebrachte offers kregen pastoors betere mogelijkheden om hun parochies op te bouwen.

Na de Tweede Wereldoorlog is de praktijk van aflaten verdienen bijna geheel verdwenen.

Ex-voto's.

Ex-voto betekent 'uit gelofte'. Een ex-voto is dan zoveel als een voorwerp van was of zilver, dat men in een kerk of kapel ophangt vanwege een gedane belofte of uit dankbaarheid voor een genezing. Meestal heeft een ex-voto de vorm van het lichaamsdeel waarvoor genezing werd gevraagd. Ze werden gemaakt van allerlei materialen, bijv. was, ijzer of zelfs edelmetaal. Ook werden er voorwerpen geschonken die direct van de genezing getuigden, bijv. krukken; soms ook schilderijtjes waarop ziekte, ongeval, redding of genezing werden afgebeeld.

Het gebruik van ex-voto's is nu sterk afgenomen, maar komt in een aangepaste vorm nog wel voor. Mensen schenken nu bijv. hun eigen sieraden, geld, bloemen enz.; ze laten kaarsen opsteken en/of ze laten H. Missen opdragen. In de middeleeuwse mirakelboeken kan men nog lezen over de enorme gelofte-offers die toen werden geschonken.

Processies.

Van een bedevaart maakte ook vaak een processie deel uit. Het woord 'processie' is afgeleid van een Latijns werkwoord dat 'voortgaan' betekent.

Oorspronkelijk werd er het binnen trekken van de gelovigen en de priester in de kerk vóór het begin van de H. Mis mee bedoeld. Later kreeg het de betekenis van een plechtige omgang van geestelijken en gelovigen binnen of buiten het kerkgebouw, waarin soms het H. Sacrament (een sacramentsprocessie) werd meegedragen, maar soms ook relieken of beelden of een combinatie daarvan. Zo'n processie werd vooraf gegaan door het processiekruis, maar wat daarop volgde stond niet vast en liep sterk uiteen: van harmonieën, tot ruiterverenigingen, jeugdclubs enz.

Een tweede betekenis van het woord processie is 'georganiseerde bedevaart'.

Een processie is geen specifiek katholiek gebruik, want soortgelijke tochten werden al vóór het ontstaan van het christendom gehouden. In Rome kende men bijv. een processie die als doel had om bescherming van de oogst af te smeken.

Tijdens de Middeleeuwen was de processie in de katholieke kerk een algemeen gebruik. In de Baroktijd (17^e en begin 18^e eeuw) begonnen ze steeds overdadiger vormen aan te nemen, waarover nog heel wat gegevens zijn terug te vinden. In de Noordelijke Nederlanden werd deze gang van zaken echter tegen gehouden door afkondiging van een processieverbod. Dat verbod maakte praktisch alle openbare godsdienstige activiteiten onmogelijk. Bij deze maatregel wisten de noordelijke gewesten zich gesteund door bepalingen die waren opgenomen in het Verdrag van Munster uit 1648, dat een niet alleen een einde maakte aan de 80-jarige oorlog maar ook handelde over de inrichting van de Staat der Nederlanden. De (zuidelijke) generaliteitslanden hadden daarin geen stem. Pas in de Franse tijd veranderde dit, want in het concordaat dat Napoleon met de paus sloot werd bepaald dat er voortaan vrije publieke uitoefening van de godsdienst mocht bestaan. In de grondwet van 1815 (onder koning Willem I) werd elke belemmering van de openbare godsdienstuitoefening weggenomen, maar 4 jaar later werd dit alweer beperkt: er mochten alleen processies plaats vinden op de Kruisdagen (3 dagen vóór Hemelvaartsdag waarop de bid- en boeteprocessies door de velden werden gehouden), St. Marcusdag, Sacramentsdag en de dag van de kerkmis of van de devotieheilige.

In 1848 werd de grondwet herzien: processies e.d. waren verboden als zij de rust en orde zouden verstoren én als ze niet waren toegestaan volgens de oude wetten en reglementen. In het begin van de 20e eeuw kwamen er van katholieke zijde allerlei acties op gang om het processieverbod ongedaan te maken, maar die hadden slechts een beperkt resultaat. Er kwam alleen verandering in de jurisprudentie omdat de zgn. 'omgekeerde bewijslast' werd ingevoerd. Tegenstanders van het houden van processies moesten voortaan bewijzen dat er in vroeger jaren in een bepaalde plaats geen processie plaats vond.

Het Rijke Roomse Leven begon in in de 20^e eeuw echter veel van haar franje te verliezen, waardoor de meeste processies vanzelf verdwenen. Alleen de grote bedevaartplaatsen (met grote economische belangen!) wisten zich te handhaven: Kevelaer, Lourdes, Fatima enz.

Tini Koreman

Bronnen:

Bedevaartplaatsen in Noord-Brabant, P.J. Margry, 1982, Bura Boeken, Eindhoven.

Summa-encyclopedie.

Bijdragen van internet.

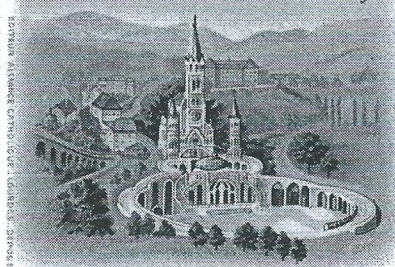
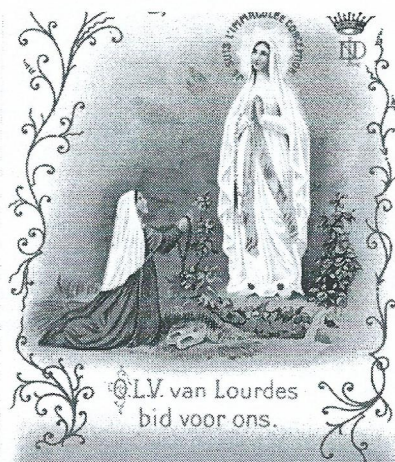
LOURDES, EEN HEILIGDOM.

“Te Lourdes op de bergen verscheen in een grot
vol glans en vol luister de moeder van God.
Ave, ave, ave Maria. Ave, ave, ave Maria.

Dit is het eerste kouplet van het ‘lourdeslied’. In tien koupletten en in alle talen van de wereld wordt het gezongen. Het lied vertelt over wat er in Lourdes gebeurde in 1858. Lourdes, een kleine stad in Zuid-Frankrijk aan de voet van de Pyreneeën. Vier jaar later verklaarde de bisschop van Tarbes aan de voet van de Pyreneeën. Vier jaar later verklaarde de bisschop van Tarbes aan de voet van de Pyreneeën. Vier jaar later verklaarde de bisschop van Tarbes aan de voet van de Pyreneeën. Vier jaar later verklaarde de bisschop van Tarbes aan de voet van de Pyreneeën.

Bernadette Soubirous was een meisje van 14 jaar, zwak van gezondheid en opgroeiend in een arm gezin. Op zekere dag, op 11 februari 1858, gaat ze met een zusje en een vriendinnetje hout sprokkelen langs de oever van de rivier de Gave. De Gave stroomt langs een rotswand, genaamd de rots van

Massabielle. In een nis van die rotswand ziet Bernadette plotseling iets ‘wits’, een dame met een mooi figuur met een rozenkrans in de hand. Het is de eerste verschijning van een reeks van 18. Steeds meer mensen horen ervan en volgen Bernadette op weg naar de grot in de rots van Massabielle. In de grot zien ze alleen Bernadette die biddend in extase raakt, die de grond kust en bij een volgende verschijning een kultje graaft en zich wast met het modderige water, dat daar opborrelt. Bij ieder volgend bezoek aan de grot zal Bernadette drinken van het water dat steeds helderder wordt.

De Heiligdommen van Lourdes.

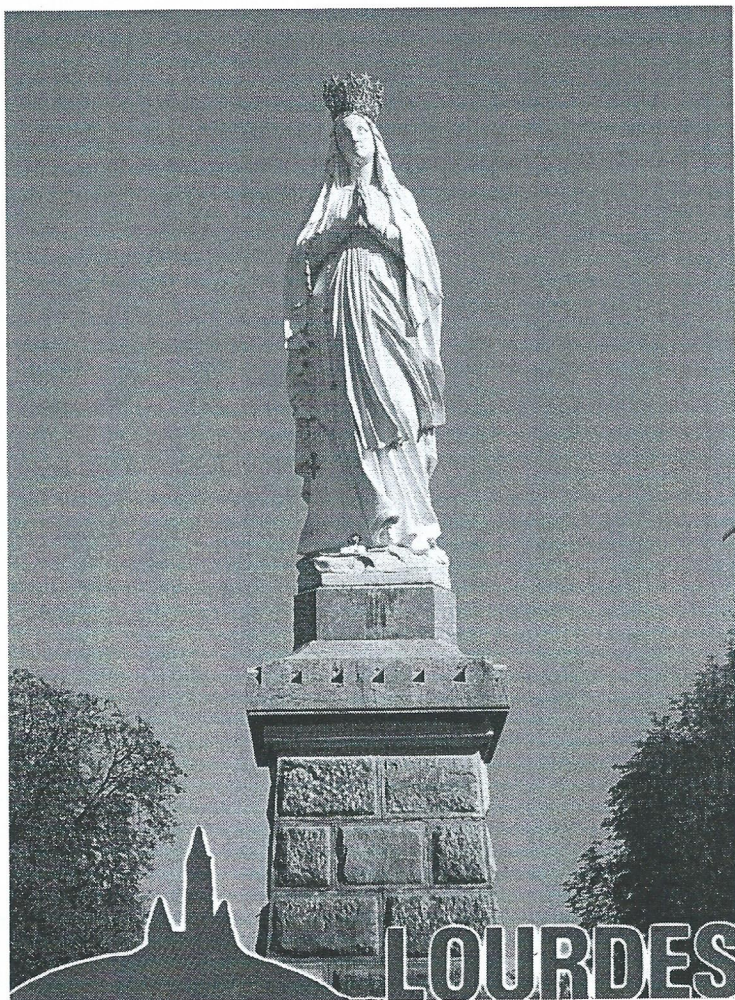
Bernadette krijgt bij de dertiende verschijning een opdracht van de dame. “Ga aan de priesters zeggen hier een kapel te bouwen. Ik wil dat men hier in processie naar toekomt”. De plaatselijke pastoor is niet blij met al het gedoe rond Bernadette en zegt dat ze maar eens moet vragen naar de naam van de dame. Na een aantal weken krijgt ze antwoord op die vraag. In het dialect van de streek zegt de dame:

“Ik ben de onbevleete ontvangenis”. Bernadette begrijpt er niets van en om het antwoord niet te vergeten, blijft ze het herhalen tot ze het bij de pastoor kan vertellen. Die kent de betekenis wel. Aan Bernadette wordt later die dag verteld dat ‘de witte dame’ de heilige maagd Maria moet zijn. Na de 18^e en laatste verschijning in de grot, zegt Bernadette tegen de omstanders: “Ik heb haar nog nooit zo mooi gezien”.

In 1864 brengt ze voor het laatst een bezoek aan de grot. Huilend kust ze nog eenmaal de wand van de grot. Ze zei: “De grot was mijn hemel, nooit zal ik haar terugzien”. Bernadette vertrekt naar Nevers. Ze treedt daar het klooster in en sterft er op 35 jarige leeftijd.

Het is bijna 150 jaar geleden. Lourdes is inmiddels wereldwijd bekend. Elk jaar bezoeken zo’n vijf miljoen mensen het stadje. De meeste komen er als pelgrim en dat

is ook de beste manier om Lourdes te bezoeken, omdat je dan Lourdes ondergaat en beleeft. Wie er ooit kwam, komt vaak nog eens terug. Zelf bezocht ik Lourdes inmiddels 19 keer. De eerste jaren ging ik met de NLZbedevaart mee als verpleegkundige om zieke en gehandicapte pelgrims te verzorgen. De laatste jaren ben ik als priester bij deze bedevaart betrokken ter begeleiding van de pelgrims. Elke

keer weer is te zien hoe goed het mensen doet om daar een week te verblijven.

“De grot was mijn hemel”, zei Bernadette. Veel mensen ervaren die plaats als een heilige plaats, of een plaats waar de hemel de aarde raakt. Je ziekte of je handicap worden opeens minder erg als je om je heen kijkt en ziet dat je niet de enige bent, als je luistert naar of praat met de ander. Je geloof kan er groeien, kan sterker worden, als je merkt dat Maria je doorverwijst naar Jezus, naar God. Gods aanwezigheid onder mensen wordt elke dag opnieuw in Lourdes gevierd. Het vieren van de eucharistie is het hoogtepunt. Extra indrukwekkend is dit wanneer de Internationale Hoogmis gevierd wordt in de ondergrondse Pius X basiliek. De vanuit vele landen aanwezige pelgrims komen daar, zo'n 23000 man sterk, met hun bisschoppen en priesters vieren. Lourdes is ook de plek waar het sacrament van boete en verzoening nog gepraktiseerd wordt. Eindelijk schoon schip maken, eindelijk die last kwijtraken in een vertrouwelijk gesprek met een priester, die je daarbij ook nog Gods vergeving aan mag zeggen.

Ontroerend mooi is de ziekenzegen met het Allerheiligste en wie eenmaal de lichtprocessie meemaakte, zal dat niet snel meer vergeten. Elke avond trekken pelgrims met het kaarsje in de hand over het gebied van de heiligdommen. Biddend en zingend wordt een groet aan Maria gebracht. In vele talen klinkt het 'weesgroet' en het 'Lourdeslied'

“Dat pelgrims hier komen van wijd en zijd,
'k zal zalving hier geven aan ieder die lijdt.
Ave, ave, ave Maria. Ave, ave, ave Maria.
Ton van Balveren, pastor.

MEIMAANDVIERING – BEDEVAART ELSHOUT

Jaarlijks trekt de kerk honderden pelgrims naar den Elshout. Dit ter verering van de Wonderbare Moeder.

Hoe het eeuwenoude houten beeldje, dat de Koningin des Hemels met het Goddelijk kind voorstelt, in de nis boven het zijaltaar is beland, wordt in het volgende verhaald.

Legende

In de twaalfde eeuw, aldus de bekende legende, was een Drunense boer op zijn akker in de Garsweide, vlas aan het zaaien. Vermoeid van zijn werk en door dorst gekweld, ziet hij opeens een majestueuze vrouw voor zich verschijnen. Hij vraagt haar om drinken en het water, dat zij uit de nabijgelegen sloot schept, is het smakelijkste, dat hij ooit heeft gedronken. Terwijl hij zijn dorst lest, voelt hij de liefde voor Maria in zijn hart ontbranden en hij besluit, wanneer het vlas gerijpt is, een kapel ter hare ere te zullen bouwen. Als hij de volgende dag bij zijn akker komt, ziet hij dat het vlas op wonderbaarlijke wijze tot rijpheid is gekomen. Was dat niet het werk van Maria en een teken voor de boer, dat zij zijn voornemen steunde? Hij plukte een handvol vlas en spoedde zich ermee naar de pastoor. Nauwelijks had dit gerucht zich onder de dorpsbewoners verspreid, of zij ijlden naar de Garsweide om zich te overtuigen. Spoedig verrees een kapel met op het altaar een beeld van de Moedermaagd. Hier verhoorde Maria de gebeden van haar kinderen. Aldus de mondelinge overleveringen, want oude geschriften hierover zijn niet bekend.

De Mariaverering

In het jaar 1285 was de parochiekerk van Oudheusden, waaronder de kapel van den Elshout behoorde, aan de abdij van Berne opgedragen en het lijdt geen twijfel, of de Norbertijnen hebben er veel toe bijgedragen om de devotie tot Maria te vermeerderen.

In het begin van de 14^e eeuw werd in een kapel te Elshout, vermoedelijk die der H. Maagd, het offerblok op gewelddadige wijze opengebroken door Joannes Rolands, de drossaard (bestuurlijk ambtenaar) van Heusden. De offers, groot genoeg om de hebzucht van de drossaard te prikkelen, wijzen op een groot aantal bezoekers.

In 1587 was de kapel, waarschijnlijk van ouderdom, zo bouwvallig, dat pastoor Hendrik van den Dijc met zijn parochianen hem lieten herstellen. Aldus bloeide de verering van de lieve Moedermaagd voort, totdat de hervorming ze op treurige wijze kwam verstoren.

De protestanten maakten zich meester van de kapel, doch vreemd genoeg, het beeld van de Moeder Gods hebben zij niet verbrijzeld. Zij wierpen het, als een voorwerp van geen waarde, buiten het heiligdom. Maar, zo verhaalt de legende, de volgende morgen stond het beeldje weer op zijn oude plaats. En

net zo dikwijls als het uit de kapel verwijderd werd, keerde het er ook weer terug, totdat eindelijk enkele landlieden, die het oude geloof trouw waren gebleven, het beeld in een boom terugvonden.

Veiligheidshalve bracht nu een priester het naar de kerk van Oudheusden. Maar niet Oudheusden doch Elshout bleef de uitverkoren plaats en het beeld keerde terug naar de boom, waarin het gevonden was.

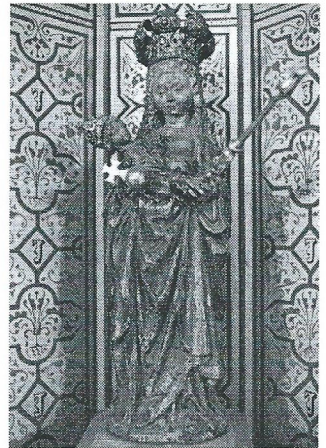
In 1668 kregen katholieken van Oudheusden en Elshout toestemming in laatstgenoemde plaats een schuurkerk te bouwen.

Hier werd het beeldje toen geplaatst en pastoor Martinus Veirdonck bepaalde, dat voortaan het “Engel des Heren” dagelijks geluid en zaterdags het lof ter ere van Maria gezongen zou worden. Sedert die tijd bleef de Wonderbare Moeder te Elshout vereerd en die verering is tot op heden ononderbroken voortgezet.

In februari 1876 werd een prachtig altaar aan de Moeder des heren toegewijd en het miraculeuze beeld werd in processie daarheen gedragen. Hier staat het nog altijd in ere. Met name in de meimaand trekt dit beeld ieder jaar zeer vele mensen naar Elshout, om Maria steun en bijstand te vragen.

Onze Lieve Vrouwe Schuts Elshout

Volgens Norbertijn Hugo Heijman werd in Elshout vóór 1316 een kapel, toegewijd aan Maria op de Gaarsweide gesticht. Daarnaast bestond een andere kapel, die van Sint-Agatha, die werd gedateerd op vóór 1477. Uit dit gegeven maakte het bestuur van de Schuts in 1950 op, dat het O.L. Vrouwe gilde tussen 1285 en 1316 opgericht moest zijn. Voorzichtig werd toen als oprichtingsjaar 1300 genomen.. Men redeneerde dat kort na de verschijning van Maria en het begin van de bedevaart in Elshout een Mariabroederschap of gilde opgericht werd. In 2000 vierde de Schuts haar 700-jarig bestaan met een groot gildefeest. Eregast op die dag was M. Muskens, bisschop van Breda en geboren in Elshout.

Jaarlijks in processie naar de bron van de Wonderbare Moeder

Het hoogtepunt van de meimaand in Elshout is 31 mei ('Onzen Dag') met om 19.00 uur een openluchtmis met sacramentsprocessie van de kerk St. Jan Evangelist naar de Mariakapel en terug. Het Mariakapelpark is thans helemaal opgeknapt en de legendarische sloot is meer bij het park betrokken. Alle pastores van het dekenaat Waalwijk nemen deel aan de processie en lopen biddend tussen de mensen. Aansluitend wordt bij de Mariakapel de H. Mis gevierd. Voormalig dorpsgenoot bisschop Muskens gaat menig jaar voor in de Eucharistieviering. De O.L.V. Schuts van Elshout is dan ook aanwezig.

De Werkgroep Mariabedevaart wenst alle aanwezigen een heel mooie plechtigheid toe met veel bezinning, ontmoeting en inspiratie!

Ook persoonlijk heb ik herinneringen aan de bedevaart naar Elshout. Vanuit Kaatsheuvel en vervolgens Waalwijk gingen wij te voet met een aantal scholieren en andere jeugd naar Den Elshout. Onderweg hadden wij als jeugd veel plezier, doch aankomend bij de kerk waren we onder de indruk van de vele pelgrims, die evenals wij deelnamen aan de Eucharistieviering. Tal van families gingen gezamenlijk jarenlang naar Den Elshout. Bij latere ontmoetingen zoals reünies komen die bedevaarten (ook naar 's Hertogenbosch) nog steeds ter sprake.!!

M.Leltz

Lied: Elshouts wonderbare Moeder

Elshouts wonderbare Moeder
gij zijt waard ons schoonste lied.
Smeek voor ons de Albehoeder,
wonderbaarder is er niet.
Nimmer, onze lieve Vrouwe, ging men ledig van hier heen.
Wond'ren volgden 't zoet vertrouwen,
daar waar hoop verloren scheen.

*Lieve Vrouwe, wij vertrouwen,
Wonderbare, wees gegroet.
Zegenrijke, Glorierijke,
spreek voor ons bij Jezus goed.*

Troost de zondaars die hier knielen,
tranen schreiend van berouw.
Stort hun blijdschap in de zielen,
door uw goedheid, lieve Vrouw.
Als een kind aan moeders zijde,
smeken wij uw bijstand af.
Lieve Moeder blijf ons leiden,
aan uw hand tot aan ons graf. *Refr.*

PEERKE DONDERS 1809-1887.

Vaak passeerde ik het standbeeld van Peerke Donders op de hoek van het Wilhelminapark in Tilburg. Het leek me dat hij er eenzaam bijstond, half verscholen tussen hoge bomen.

Heemkundegroep Ulendonck schudde me wakker.

Anno 2006 gaan er nog Oosteindse mensen op bedevaart naar Peerke Donders. Waren het vroeger tientallen, nu is dat aantal Janussen, Mariecus en Leekus flink geslonken.

Het bedevaartsoord ligt achter de flats van Stockhasselt in Tilburg - Noord. Het maakt indruk wat zich daar ontvouwt: het nederig wevershuisje van vader Arnold; het grote gedenkteken van zoon Peerke vol bijbelse teksten en sprekende reliëfs; twee grote kapellen; "de Pater Dondersput"; een wijdse kruisweg veelal bij elkaar gesprokkeld door de Tilburgse parochies en een up to date restaurant met buitenterrassen.

Elke eerste dinsdag van de maand is er om 14.30 een H.Mis. Gemiddeld zijn er dan 120 pelgrims. Jaarlijks blijken er op Hemelvaartsdag 2 autobussen met Surinamers uit Amsterdam op bedevaart te komen. Bij een bezoek aan de hoofdkapel is het altaar één bloemenzee. Een laatste wens van de gestorvene werd ingewilligd en de kransen worden aan Peerkes voeten neergelegd in plaats van op het graf. Natuurlijk kunnen er ook kaarsen in vele maten gekocht worden. Als het winkeltje gesloten is gaat de koop over de toeg van het restaurant. Er blijken vele wegen te liggen om de wensen, smeebeden en dankbetuigingen bij Peerke aan te bevelen in het vertrouwen dat de zalig-verklaarde ze bij de Grote Baas brengt.

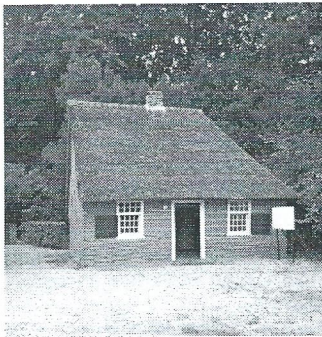

De Eerbiedwaardige
PETRUS DONDERS

Zoveel intense bewegingen rondom de persoon van Pater Donders moedigt aan om wat dieper in zijn geschiedenis te duiken. Wie was die Peerke eigenlijk?

Petrus Norbertus Donders werd op 27 oktober 1809 in het nederig wevershuisje op de Heikant van Tilburg geboren. Vader Arnoldus Donders was huiswever. Hij verdiende zijn boterham door 12 uur per dag aan het weefgetouw te staan. Het bracht 6 à 10 stuivers op. Als 12-jarige draaide Peerke Donders volop mee met weven en spinnen. Hij bleek ook een heel vroom manneke te zijn en was dagelijks in de kerk om er te bidden. Als kind hield hij vanuit de wastobbe preekjes voor zijn buurtgenoten en later gaf hij godsdienstlessen. Het is geen verrassing dat hij na afgekeurd te zijn voor soldaat naar het seminarie wilde.

In 1831 werd hij als werkstudent op het seminarie toegelaten. Met veel moeite haalde hij het groot seminarie. Zijn hart ging naar de missie. Zijn pogingen om via kloosterordes dat doel te bereiken lukten niet. Hij was te oud, had te weinig kennis en te zwakke gezondheid. Hij mocht zijn studie toch aan het bisschoppelijk seminarie blijven voortzetten. Als Mgr Grooff uit Suriname priesters komt werven is Peerke de enige die daar gehoor aan geeft. Een jaar na zijn wijding vertrok hij in 1842 naar Paramaribo. Hij was er 17 jaar kapelaan en had er ook de melaatsenkolonie Batavia tot zijn werkgebied. Het dorp was door het oerwoud en de Coppename rivier totaal van de buitenwereld afgesloten. In 1856 werd Peerke voorgoed naar Batavia overgeplaatst. De melaatsen moesten daar toch elkaar verzorgen en hun eigen voedsel bereiden. Alles bij elkaar werkte Peerke er 27 jaar: verpleegde de bannelingen, begroef de doden en bad dagelijks vele uren. In 1866 werd Suriname door louter Paters Redemptoristen bediend. Als 57-jarige trad Peerke bij hen in. Het sprak de idealist bijzonder aan dat in "hun vaandel" stond: "zij zullen vooral werken onder de meest verlatene". Toen hij samenleefde met een confrater ondernam hij missiereizen naar de indianen en bosnegers midden in het oerwoud. Als hij 73 jaar is roept de overste hem terug naar het klooster in Paramaribo. Toch is hij 3 jaar later weer nodig in het melaatsen dorp Batavia. Zijn medebroeder Jan Bakker was zelf melaats geworden. Peerke verzorgde hem en nam zijn taak over.

In zijn oudejaars preek op 31 december 1886 wenste de doodzieke Pater Peerke zijn parochianen een zalig uiteinde. Het ging letterlijk in vervulling. Die nacht werd hij geveld door een acute nierontsteking. Op 12 januari kondigt hij aan dat hij vrijdag om 15.00 uur zou sterven. Deze voorspelling kwam op vrijdag 14 januari 1887 uit. Op 15 januari was in Batavia zijn begrafenis. In 1900 werd hij opgegraven en bijgezet achter de sacristie van de kathedraal in Paramaribo. Hij rust sinds 7 januari 1921 in een praalgraf van de kathedraal. Vooral op zijn geboorte- en sterfdag wordt het graf druk

bezoekt. Een indianendorp in het district Sacramacca aan de Arawararivier heet nu Donderskamp.

Op 23 mei 1982 werd Petrus Norbertus Donders door Paus Johannes Paulus II zalig verklaard.

Na al dat vorsen kon ik het niet nalaten om nog even terug te gaan naar dat "half verscholen" standbeeld van Peerke Donders aan het Wilhelminapark in Tilburg. Het blijkt een groot beeld op een flinke sokkel te zijn. Hij is goed zichtbaar. Aan zijn voeten zit een melaatse mens geknield. Ik kan hem nu zien in zijn ware grootte.

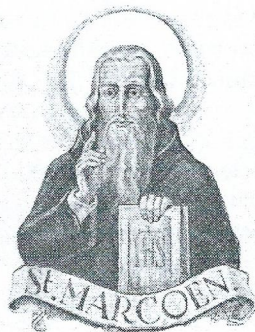
N.Wieme.

OP BEDEVAART NAAR MEIKES DORST.

Traditiegetrouw wordt op de eerste en tweede zondag van mei de bedevaart naar Meikes Dorst gehouden, waar St. Marcoen wordt vereerd en er gelegenheid is een relikwie van deze heilige te kussen. Vroeger gebeurde dat met een echte kus, maar uit oogpunt van hygiëne mag de relikwie de laatste jaren niet meer met de mond worden aangeraakt.

St. Marcoen.

In Dorst staat de enige kerk in Nederland die aan deze heilige is toegewijd en dat is op zijn minst opmerkelijk te noemen. De vraag rijst dan ook onmiddellijk: Wie is deze St. Marcoen? Marcoen werd (waarschijnlijk rond 490) in Bayeux (Normandië) uit een rijk en adellijk geslacht geboren en is in die omgeving beter bekend als St. Marculphus.. In zijn jeugd kreeg hij de voor edelen gebruikelijke militaire opleiding: boogschieten, zwaard vechten, paard rijden enz. Al op jonge leeftijd herkende hij de roeping om priester te worden en na de dood van zijn ouders verliet hij hun kasteel en ging terug naar zijn geboortegrond, waar de H. Possessor bisschop was. Deze bereidde hem voor op het priesterschap en toen hij eenmaal als zodanig gewijd was, werd hij al gauw wijd en zijd bekend om zijn preken en zijn voorbeeldige levenswandel. Die manier van leven werkte aanstekelijk op andere jongeren en velen vroegen hem of ze in zijn nabijheid een zelfde levenswijze mochten volgen. Om daaraan te kunnen voldoen stichtte Marcoen een klooster in Nanteuil (nabij Cherbourg), waarbij hij financieel

© 1988

gesteund werd door de Frankische koning Childebert I, die uit het geslacht van de Merovingen stamde.

De Merovingen waren dan in naam wel christenen, maar hun wijze van leven kende nog veel heidense trekjes. Childebert I was

een zoon van koning Chlodovech, die leefde van 466 tot 511 (vaak foutief als Clovis aangeduid) en bij diens dood erfde hij Parijs met al het land tot aan de Somme en het Kanaal met Bretagne. Nadat in 524 zijn broer Chlodimir stierf en diens kinderen werden vermoord, kreeg hij ook een deel van diens gebied met o.a. de stad Orleans. Samen met zijn broer Chlotarius ondernam hij 3 expedities tegen de Bourgondiërs, nl. in 523, 524 en van 532 tot 534. Dit had als resultaat dat hij ook een deel van de Provence kreeg toegewezen. We kunnen hem dus niet bepaald vredelievend noemen...

Elk jaar als de grote Vastentijd naderde ging Marcoen naar een eilandje in de buurt, dat tegenwoordig (naar hem) Marcouf genoemd wordt. In alle eenzaamheid leefde hij daar in een hut, sliep er op de grond en had slechts een steen als hoofdkussen. Zijn voedsel bestond dan slechts uit water, brood en rauwe kruiden. Zo leefde hij daar 40 dagen om tegen Pasen weer naar het klooster terug te gaan. Na een voorbeeldig leven overleed Marcoen op 1 mei 558 in het klooster te Nanteuil, waar hij ook werd begraven. Later werd zijn dode lichaam – omdat de Noormannen de streek onveilig maakten - echter overgebracht naar Corbeny (tussen Reims en Laon), waar op zijn graf veel wonderen en wonderbare genezingen zouden hebben plaats gehad en waar ook de eerste Marcoenkerk werd gebouwd. In de daarop volgende jaren en eeuwen werd Marcoen vooral aangeropen als beschermheilige tegen allerlei klierziektes, ontstekingen, eczeem en het zgn. ‘koningszeer’. Koningszeer (scrofulose) was een soort geelzucht en werd zo genoemd omdat een aantal koningen van Frankrijk en Engeland voorheen geacht werden deze ziekte te kunnen genezen. Tot 1825 gingen de Franse koningen na hun zalving zelfs nog naar Corbeny om de voorspraak van Marcoen in te roepen. Vanuit Frankrijk sloeg de verering van St. Marcoen over naar België en vandaar naar Nederland en dan speciaal naar Dorst.

Waarom naar Dorst?

In 1687 was Norbertus Somers van de Orde der Norbertijnen (meestal Witheren genoemd) pastoor van de schuurkerk (gevestigd in een schoolgebouw) in Dorst geworden. Die schuurkerk lag dichtbij de huidige pastorie aan de noordkant van de Tilburgseweg. Norbertus Somers was in 1672 ingetreden in de Abdij van San Salvator te Antwerpen en droeg zijn eerste H. Mis op op 5 oktober 1676. Hij was eerst enige jaren Proost op St. Catharinadal in Oosterhout, maar vertrok in 1687 op verzoek van de pastoor van de St. Janskerk te Oosterhout naar Dorst.

Vanwege het kleine aantal inwoners van Dorst was het met zijn inkomen slecht gesteld en daarover klaagde hij zijn nood bij de bisschop van Antwerpen, waaronder deze streek toen ressorteerde. Om de pastoor te helpen gaf de bisschop hem een kostbare relikwie van St. Marcoen, die eigendom was van de St. Salvatorabdij te Antwerpen, maar waarschijnlijk oorspronkelijk afkomstig was uit de kerkschat van het aartsbisdom Keulen, die al in de 7^e eeuw over een aantal Marcoenreliken beschikte. Het relik in Dorst bestaat uit een rozetachtige botsplinter met een diameter van enkele

millimeters; het is gevat in een eenvoudige zilveren houder en afgedekt met een rond glasvenster.

Bij het overhandigen van de relikwie sprak de bisschop de woorden: 'Nu zult ge voortaan in Dorst wel gelukkig leven'. Bij de verering van een relikwie hoorde namelijk ook een offergave!

De Marcoenviering verwierf reeds snel na haar invoering een grote populariteit onder de katholieken van Dorst en omgeving. Hiertoe heeft ongetwijfeld de faam bijgedragen, die Marcoen toen reeds vele eeuwen genoot als beschermheilige tegen eczeem, koningszeer en klierziekten. In 1740 werd de publieke verering van Marcoen belemmerd door disciplinaire maatregelen van overheidswege, maar vanaf

de Franse tijd en vooral in de 19^e eeuw bloeide de cultus weer op, onder andere dankzij nieuwe pauselijke aflaten die aan de bedevaart naar Dorst werden verbonden. In 1833 verleende paus Gregorius XVI bijvoorbeeld een volle aflaat aan 'alle geloovige Christenen, die de Parochiale Kerk van Dorst

bezoeken op den eersten en tweede Zondag van Mei, op de Feestdag van O.L.V. Hemelvaart (15 augustus) en op den Zondag die onmiddellijk op dat feest volgt en aldaar eenigen tijd zullen bidden voor de voortplanting van het H. Geloof'.

In 1790 werd Dorst – dat voorheen ressorteerde onder de Sint Janskerk te Oosterhout – verheven tot een zelfstandige parochie en de kerk werd toen gewijd aan St. Marcoen.

Drukke en uitwassen.

Al in 1719 wordt in het dekenaal verslag melding gemaakt van de grote toeloop van gelovigen uit de omliggende dorpen om de relikwie van St. Marcoen te vereren en die drukte nam alleen maar toe! Op de eerste zondag van mei was het in Dorst ook kermis en door de komst van de pelgrims groeide ook die kermis gestaag. Op een gegeven moment stonden de kramen tot ver in de Baarschotse straat! Echter veel bezoekers kwamen niet naar Dorst om een bedevaart te houden, maar alleen om eens goed uit te gaan. Zowel de gemeentelijke veldwachters als de marechaussee uit Rijen hadden in Dorst vaak de handen vol met die herrieschoppers.

'Op de eerste zondag in mei (aldus Huysmans, 1948) was 's morgens om 6.00 uur de kerk al te klein om alle vereerders een plaats te geven in de mis; heel het kerkplein stond dan vol mensen. Omdat deze matineuze gebeurtenis bekend stond als een gelegenheid waarbij jongelui een partner opdeden, werd in de volksmond ook gesproken van 'Meiskesdorst'.

Maikes Dorst

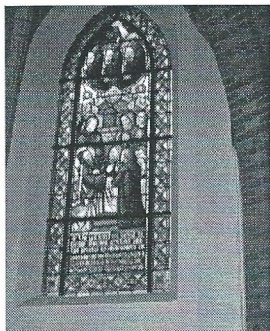
Maikes Dorst, de bedevaart naar Dorst in de maand mei.

Een gebruik dat na de oorlog zo goed als verdween.

Los van het eigenlijke karakter, de bedevaart, betekende het gaan naar Dorst voor vele jongens en meisjes ook een wederzijdse kennismaking.

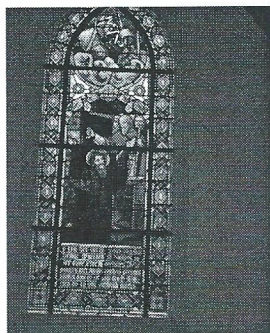
En kan het anders in de lentemaand bij uitstek, de maand waarin alles groeit en bloeit, dikwijls was deze kennismaking een eerste stap naar een verbintenis voor het leven in een huwelijk.

In 1835 werd een nieuw gebouw als parochiekerk in gebruik genomen aan de zuidkant van de Tilburgseweg, dus tegenover de oude locatie. Om de bouw van deze waterstaatskerk mogelijk te maken werd de 16^e eeuwse kapel van Dorst (die oorspronkelijk de H. Drievuldigheidskapel heette) afgebroken. Dat laatste was niet veel werk, want na de Vrede van Munster (1648) was de kapel in protestantse handen gekomen en geleidelijk tot een ruïne vervallen! Veel zieken en gebrekkigen kwamen al de avond tevoren naar Dorst en rekenden daarbij op de gastvrijheid van de Dorstse boeren. Op zondag kwamen de eerste pelgrims in alle vroegte aan en werden dan ingehaald onder de vrolijke klanken van de Fanfare St. Joris. In de kramen langs de Rijksweg en in de Koestraat werden vooral na de H. Mis goede zaken gedaan. In die herbergen werden enorme hoeveelheden bier omgezet en ook dat droeg bij aan het ontstaan van incidenten.

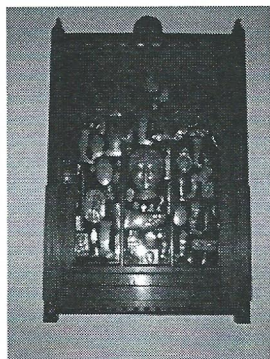

Parochiekerk.

Toen Dorst in 1790 een zelfstandige parochie werd, is de parochiekerk logischerwijze toegewijd aan St. Marcoen. Gedurende ongeveer 250 jaar is Dorst een drukke bedevaartplaats geweest, waar bijv. jaarlijks pelgrims uit Bergen op Zoom en Made naar toe trokken. In Bergen op Zoom heeft men nog een ledenlijst van de processie naar Dorst over de jaren 1907 tot 1944, terwijl daar ook een schrift bewaard is gebleven met het 'Reglement voor de Regenten van de Processie van den Heiligen Marcoen, van Bergen op Zoom naar Dorst', dat dateert van 31 juli 1898 en tevens over een kasboek over de jaren 1903 tot en met 1967.

In 1912 werd ook de 19^e eeuwse kerk weer afgebroken en een jaar later werd de nieuwe St. Marcoenkerk (ontworpen door J. Th.J. Cuypers) in gebruik genomen.

In de kerk bevindt zich nu nog een kast, waarin zich zo'n 60 ex-voto's bevinden, waarvan er echter slechts enkele een inscriptie dragen. Zo staat op de achterkant van een mannenhoofd: K.v.H. 12-10-1722. Tegen een pilaar rechts vóór in de kerk staat het houten, gepolychromeerde beeld van St. Marcoen, dat waarschijnlijk uit de 18^e eeuw dateert en 112 cm hoog is en waarbij het opvalt dat St. Marcoen geen enkel attribuut draagt. Naast het hoofdaltaar heeft de huidige kerk 2 kapellen, waarvan de linkse aan St. Marcoen is gewijd. Daarin staat het St. Marcoenaltaar, dat uit 1912 dateert, hetzelfde jaar

waarin de huidige kerk werd gebouwd. Hier vindt men ook 3 gebrandschilderde ramen met episoden uit het leven van St. Marcoen, die in het atelier van Nicolas te Roermond werden gemaakt naar een ontwerp van architect Cuypers en die in 1994 werden gerestaureerd.

Op het linkerraam staat de tekst: 'Op het vurig gebed van den heilige Marcoen: de Saksers op zee door storm verslagen. De bewoners met dankbaarheid vervuld komen aan de cel van den H. Marcoen, die zij nog biddende vinden'.

In het tweede raam, boven het altaar, staat deze tekst: 'Een engel verschijnt den H. Marcoen en beveelt hem tot koning Ghildbert te gaan ten einde zijn steun te verkrijgen tot het stichten van een klooster te Nanteuil'.

Op het raam rechts van het altaar staat tenslotte: 'Op zijn sterfbed neemt de heilige Marcoen afscheid van zijn geliefde medebroeders en wekte hen op om kloekmoedig tegen de duivel te strijden, in de overtuiging om met Gods hulp de zegepraal te verwerven'.

Ceremonieel.

In het oude boekje met de titel 'Korte onderrichting tegen de ziekten van de H. Marcoen of Koningszeer' staat het volgende te lezen.

'Ten eerste al diegenen, die zich met voornoemde ziekte besmet vinden, om door de voorspraak van de H. Marcoen van God almachtig te bekomen gezondheid, zullen spoedig, zodra zij die ziekten gewaar worden, komen tot de kerk van Dorst, alwaar de Reliquieën van de H. Marcoen rusten, zelve in persoon indien het mogelijk is, om aldaar boete te houden, beginnen dezelve met het Sacrament des Altaars, na een voorafgaande waarachtige goede Biecht, ende dezelve Boete niet anders als aldaar gezegend te worden met de H. Reliquieën van die heilige; negen dagen achter elkander Mis te horen of enige gebeden te lezen en dagelijks dezelve zweren of kwalen te wassen met water, gewijd ter eere van de H. Marcoen. Ten tweede, zo is het menigvuldig ondervonden, dat al degenen, die besmet zijn met enige soorten van Koningszeer, moeten zich onthouden te eten: look, ajuin, koolen, erwten, visch, poreij, ganzen, geiten, varkensvleesch, alsook duiven, paling, elft, beulingen, worst, alle soorten van hoofden, ook aardappelen. Alles tot meerdere eere Gods en de H. Marcoen'.

Als men het voorgaande leest, moet men respect krijgen voor de honderden pelgrims die jaarlijks met de beste bedoelingen naar Dorst kwamen om de relikwieën van St. Marcoen te vereren. En dat telde zeker voor de pelgrims die leden aan één der ziekten waarvoor deze heilige werd aangeroepen!

Broederschap.

Om de godsvrucht tot de H. Marcoen te verbreiden en om op zijn voorspraak genezing te verkrijgen van eczeem, koningszeer en alle klierziekten, heeft Mgr. P. Leijten, Bisschop van Breda, op 14 november 1889 de *Broederschap van de H. Marcoen* opgericht in de parochiekerk van Dorst.

Zij die lid van deze broederschap wensten te worden, konden zich laten inschrijven in het ledenregister en verplichtten zich om tot steun aan de parochiekerk jaarlijks 10 cent of fl. 3,50 ineens te betalen.

Bij rescript van 8 december 1889 en van 7 januari 1896 verleende paus Leo XIII een volle aflaat:

Op het feest van de H. Marcoen (1 mei) of op één van de dagen van het octaaf of op één der dagen na het octaaf tot en met de tweede zondag in mei. Op het feest van Maria's ten Hemelopneming (15 augustus) of op een dag van het octaaf.

Om zo'n volle aflaat te verdienen moest men op één der genoemde dagen biechten, te communie gaan, de parochiekerk van Sint Marcoen te Dorst bezoeken en daar bidden tot voortplanting van het geloof en tot intentie van Z.H. de Paus.

Naar het einde...

Sinds 1993 zingen het kerkkoor en de pelgrims weer het 'Marcoenlied', dat enkele jaren in onbruik was geweest. De pelgrims leggen hun gave (geld) in een schaal... De liturgie wordt nu gecompriemd tot een korte viering na afloop van de H. Mis op de eerste zondag in mei. Tijdens deze plechtigheid bestaat er zelfs geen gelegenheid meer om de relik te kussen; die mag alleen van dichtbij nog worden bekeken.

In 1994 bestond het bedevaartpubliek nog slechts uit enkele Dorstenaren en een kleine, stabiele groep van ca. 15 personen van buitenaf. Soms ontvangt de pastor nog een brief waarin melding wordt gemaakt van een gebedsverhoring die mede wordt toegeschreven aan de voorspraak van St. Marcoen... Voor het overige is de bedevaart naar Meikes Dorst een stille dood gestorven en de broederschap onderging hetzelfde lot.

Tekst: Tini Koreman

Geraadpleegde literatuur:

Sint Marcoen, A.P. Huysmans, gepubliceerd in 1948 in 'Sancta Maria'. Bedevaartplaatsen in Noord Brabant, P.J. Margry, 1982, Bura Boeken, Eindhoven.

1001 Bizarheden uit het Oude Oosterhout, J.W.A. Verhulst, 1970, Oosterhout.

DE ST.ANNA VERERING IN MOLENSCHOT.

In het centrum van het dorp Molenschot ligt een pleintje waarop zich de kapel bevindt, die is toegewijd aan St. Anna.

De H. Anna is volgens de christelijke overlevering de uitverkoren vrouw, door God van eeuwigheid bestemd om de moeder te worden van de allerheiligste maagd Maria, uit wie Jezus geboren is.

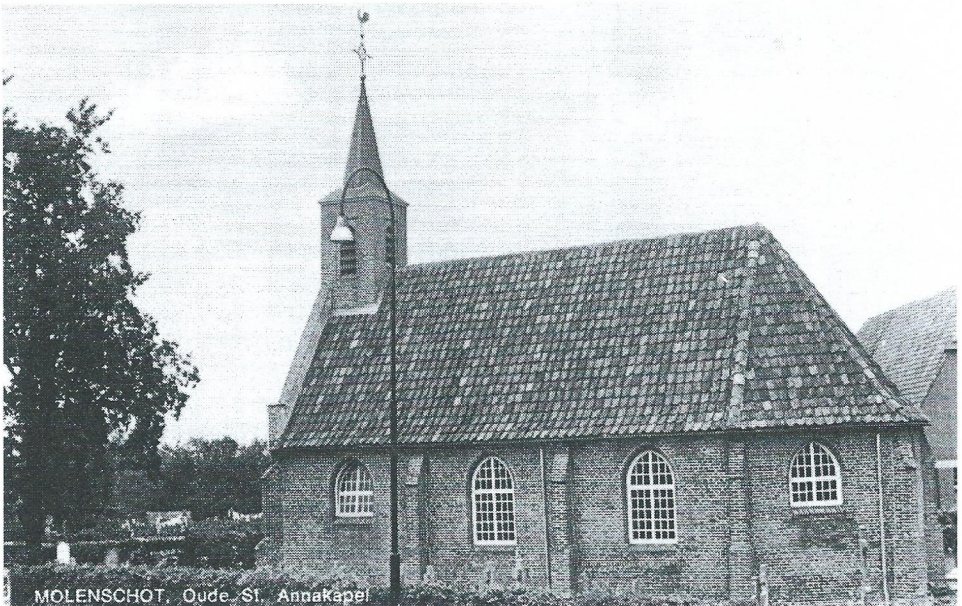
De vroegste sporen van de kapel, oorspronkelijk aan Maria toegewijd dateren van ± 1529. De kapel was volgens een notitie van Hendrik Verhees uit 1809 in het midden van het dorp gelegen en omgeven met een aantal eikenbomen. In 1832 werd er veel schade aan de kapel toegebracht door de Rotterdamse schutterij, die het als wachthuis gebruikte.

Maar na een grondige restauratie in de jaren 1842-1844 werd het gebouw weer in ere hersteld als gebedshuis.

De inwijding geschiedde door de Pastoor van Gilze, F.J.Jansen en werd toegewijd aan St. Anna.

Dit betekende het begin van de St. Annaviering. Op 1 juni 1879 kreeg de eerste pastoor van Molenschot, Henricus van den Eijnden van het Bisdom Breda verlof een Broederschap van de H. Anna op te richten. Dit verlof ging vergezeld van de aanbeveling om de geldelijke opbrengsten van de Annaviering te reserveren voor de bouw van een parochiekerk.

Op 1 mei 1881 verleende de paus een volle aflaat aan alle bedevaartgangers.

In de daaropvolgende jaren kwamen er op 26 juli, de feestdag van St. Anna, bedevaartgangers uit omliggende dorpen en steden, zoals Breda, Best, Fijnaart, Oosterhout, Prinsenbeek, Princenhage, Tilburg en Zundert.

Uit archiefstukken kan worden opgemaakt dat er rond de eeuwwisseling (1900) jaarlijks ongeveer 1500 bedevaartgangers naar Molenschot pelgrimeerden.

De bedevaarten naar St. Anna werden niet alleen gestimuleerd door de volle aflaat, die er te verdienen was, maar ook door de vele broederschappen van St. Anna van Molenschot, die in West-Brabantse parochies werden opgericht. In 1884 telden deze broederschappen samen ongeveer 4000 leden.

In de jaren twintig en dertig waren de bedevaarten plechtige gebeurtenissen. Wanneer de bedevaarters in aantocht waren, werden bij hun aankomst de klokken geluid en ging mijnheer pastoor met misdienaars het Annabeeld en het processiekrus hen tegemoet.

Gezamenlijk gingen zij in processie naar de kapel en vervolgens naar de kerk, waar een hoogmis werd opgedragen. Na de mis nam de pastoor een relikwie van St. Anna ter hand, die door de bedevaartgangers werd vereerd met een kus. 's Middags konden ze een kruisweg doen en om 4 uur volgde het lof.

Ook vond er een kinderzegening plaats en bij goed weer werd onder het zingen van Anna-liederen een processie door het park rondom de kerk gehouden.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog gingen de georganiseerde bedevaarten niet door. Maar in 1945 ging men weer vanuit Breda ter bedevaart naar Molenschot.

Maar in de jaren vijftig van de vorige eeuw verminderde de deelname en in de jaren zestig werd het stil.

Tot in 1974 een nieuwe pastoor W.C.Dictus de verering weer liet opbloeien. Het lof en de kinderzegening stelde hij weer in.

De broederschapsvaandels, die door de jaren waren geschonken werden weer van zolder gehaald. Het Annabeeld omgeven met bloemen en de kapel versierd.

Bij het 100-jarig bestaan van de kerk in 1979 werd mede door toedoen van pastoor Dictus de kermis en jaarmarkt ingevoerd. De feestdag van St. Anna kwam weer in de belangstelling en trok veel volk. Maar georganiseerde bedevaarten kwamen niet meer voor.

Vanaf 1996 heeft het dorp Molenschot met het vertrek van pastoor Dictus de drijvende kracht achter de bedevaart verloren.

Tot en met 1995 baden vrouwelijke bezoekers uit Tilburg en andere plaatsen de bede:

Sint Anneke geef ons een manneke,
Hetzij groot, Hetzij klein.
We zullen er tevreden mee zijn.

Toch blijven altijd nog enkelen de gang naar Molenschot maken om de hulp in te roepen van St. Anna.

B.Sibon.

Bronnen:

Art. van A.J.Brekelmans,
Bedevaartplaatsen in Noord-Brabant deel II.
P.Margy en C.Caspers.

DE PAARDENPROCESSIE EN DE BEDEVAART VAN HAKENDOVER.

Van alle bedevaarten en rondgangen, die het gehele jaar door plaatsvinden is de paardenprocessie van Hakendover op Paasmaandag ontegenzeggelijk de schilderachtigste en ook de levendigste.

Hakendover in België is een dorpje van enkele honderden inwoners, gelegen op ± 3 km van Tienen in de nabijheid van Sint Truiden.

Geschiedenis van de wonderbare kerk van Hakendover.

Rond het jaar 690 leefden er in België drie jonkvrouwen van edele bloede. Zij hadden besloten zich toe te wijden als maagden aan de Heer en zich af te zonderen in eenzaamheid en gebed.

Na veel heen en weer gereisd te hebben, kozen ze een woonplaats nabij Tienen. De plek die zij kozen om een woning te bouwen, was gelegen bij een oude steeneik, ook wel pikdoorn genoemd.

Al gauw noemden zij deze plaats hagedoorn. Wat weer later werd vervormd tot Hakendover.

Bovenop een heuvel, die Hooibout wordt genoemd, begonnen zij met de bouw van een huis. Dit was tegen de wil van God. Wat overdag werd gebouwd, werd 's nachts door engelen weer afgebroken. Men begon daarom maar op een andere plaats met het bouwen.

Maar ook nu werd weer, wat overdag was opgebouwd werd 's nachts weer afgebroken.

Daarop schikten de drie maagden zich in Gods wil.

Niet wetende wat zij moesten doen, besloten zij hun toevlucht tot het gebed te nemen. Daarop verhoorde de Heer hun gebed. Een engel verscheen aan de drie maagden en wenkte de verbaasde jonkvrouwen hem te volgen. Dit geschiedde op de dertiende dag na Drie Koningen. Het was een zeer strenge winter en de ganse aarde was een wit tapijt van sneeuw. 's Morgens

Drie maagden

ontwaarden zij buiten een strook grond, waarvan de contouren van een kerk zich aftekende en geen enkel vlokje sneeuw deze grond bedekte. Zelfs was dit onbesneeuwde stuk grond begroeid met het mooiste gras en geurige kruiden.

De drie maagden begrepen dat hun gebed was verhoord en dit de plaats moest zijn waar God de kerk wilde. Ook verscheen er opnieuw een engel, die hen bevoel de kerk te bouwen met maar 12 ambachtslieden. Doch steeds waren er 13 werklieden aan het werk, maar wanneer het tijd was om te rusten en wat te eten en ook evenzo bij het uitbetalen van het verdiende loon, bemerkten men slechts 12 man.

De legende verhaalt dat Onze Lieve Heer zelf de dertiende man was.

Tweede Paasdag – de dag van de bedevaart.

Al vroeg in de morgen komen van alle windrichtingen de bedevaartgangers en belangstellenden naar Hakendover. Niet alleen uit gans België, maar ook heel veel uit Nederland.

Al meer dan 100 jaar gaan jaarlijks ook uit Oosteind bedevaartgangers naar Hakendover.

Willem de Wit, geboren te Oosteind op 6 januari 1894, ging voor de eerste keer mee naar Hakendover in 1917. Dit heeft hij 65 keer gedaan, waarvoor hij in 1982 plechtig werd gehuldigd.

Het dorp is die dag niet toegankelijk voor auto's, dit om de ruimte te geven aan de mensenmassa en de vele paarden. In de kerk zijn er vanaf 07.00 uur 's morgens elk uur een mis. Om zoveel mogelijk bedevaartgangers in de kerk te kunnen toelaten, worden alle stoelen die dag uit de kerk verwijderd.

Om 10.00 uur is er de plechtige hoogmis. Na de hoogmis wordt buiten de processie gevormd met voorop een paar honderd paarden, gevolgd door de eigenlijke processie.

Meegedragen worden het beeld van de Goddelijke Zaligmaker, Onze Lieve Vrouw, het Allerheiligste in de monstrans en de vele vaandels,

gedragen door de broedermeester van de diverse broederschappen uit België, maar ook veel uit Nederland.

Langs de route staan duizenden belangstellenden. Alle huizen langs de route hebben de speciale vlag uithangen en voor de ramen staan heilige beelden met brandende kaarsen.

Zo kruipt langzaam deze mensenmassa naar een heuvel, waarop zich ook weer duizenden mensen hebben verzameld. Wanneer alle bedevaartgangers zich op de heuvel hebben verzameld, wordt het sein gegeven voor de ruiters te paard om driemaal in volle galop rond de bedevaartgangers te rennen. Het parcours is afgebakend met linten, waarachter de mensenmassa de meute gadeslaat, die zich in razende galop driemaal rond de menigte draait.

Kluiten aarde vliegen in het rond en sommige ruiters draaien zo dicht langs de toeschouwers, die dan verschrikt terugdeinzen.

Na dit prachtige schouwspel van zoveel verschillende paarden, volgt nog een plechtig moment.

Vanaf een rustaltaar dat daarvoor op de heuvel is geplaatst, worden de mensen, het land en de paarden gezegend. Na de zegening beginnen de mensen de terugtocht naar het dorp.

Mogelijk bent u door dit te lezen ook eens van plan deze prachtige bedevaart te bezoeken.

Inlichtingen bij de Broedermeester voor Hakendover van Oosteind:
P.Huijben, Maalderijstraat 30, Oosteind.

B.Sibon.

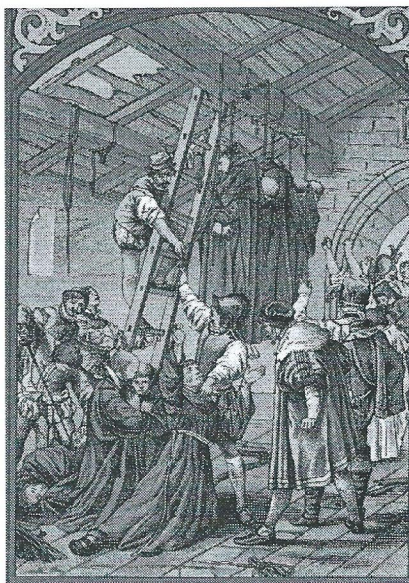
Bron: Geschiedenis der wonderbare kerk van Hakendover.

Den Dertienden Dag 1996.

Eigen waarneming.

DE MARTELAREN VAN GORCUM.

Vroeger waren bedevaarten reizen waarmee je God om een gunst smeekte of waarmee je boete deed voor je zonden. Zelf heb ik nooit zo de behoefte gehad om hier aan deel te nemen. Wel ben ik, lang geleden, enkele keren op bedevaart naar Den Briel geweest. Daar werd gebeden tot "De Martelaren van Gorcum". Voor zover ik me nu nog kan herinneren was vooral het verhaal datgene wat me aansprak, meer als het daadwerkelijk afsmeaken van een gunst of het doen van boete. Wat ik me ook herinner is dat ik zeker één keer met de bus ben geweest en meerdere keren met de boot. Bij een van deze bedevaarten wilde de bedevaartgangers waarschijnlijk weer snel naar huis en waren de meeste alvast aan die kant van de boot gaan staan waar de loopplank zou worden uitgelegd waar door de kajuit tegen een meerpaal werd gedrukt. Met als gevolg een gekraak en glasgerinkel en een lichte paniek. De meerpaal was niet beschadigd!! Zoals ik al hier al eerder opmerkte was het, het verhaal dat indruk op me had gemaakt. Dus hier beknopt nog even het verhaal van deze martelaren. De Martelaren van Gorcum zijn naar Gorcum vernoemd omdat de meeste martelaren daar vandaan kwamen. Ze werden door de watergeuzen met een mestschuit naar Dordrecht vervoerd om ten slotte in een schuur in Ruggie, een gehucht buiten de stadsmuren van Den Briel te worden ophangen op 9 juli 1572. Onze prins Willem van Oranje was razend dat de Geuzen deze laffe streek hadden

DE H. MARTELAREN VAN GORCUM,
ter dood gebracht te Brielle den 9. Juli 1572.

DE MARTELAREN VAN GORCUM
TE BRIELLE HEB IK AAN U GEDACHT
EN DIT AANDENKEN MEDE GEBRACHT.

geleverd. Het was zeker geen daad van de Protestanten, maar gewoon een oorlogsmisdrijf zoals we nu bijna dagelijks meemaken. Er zijn in die tijd veel meer mensen om hun geloof omgebracht. Bekend zijn de zes martelaren van Alkmaar, omgebracht door Diederik Sonoy. Ook vielen er slachtoffers in Ransdorp, Delft en Enkhuizen, maar ook in het zuiden zoals in Roermond. We weten veel van de martelaren van Gorcum omdat een zekere Rutger van Est samen met zijn oom Nicolaas Pieck, een van de martelaren enige tijd in de gevangenis heeft gezeten. Zijn broer, Willen van Est, hoogleraar theologie in de (zuidelijke) Spaanse Nederlanden zette het verhaal op papier. Waar wij, mijn vrouw en ik, wel regelmatig naar toe gaan is De Hasseltse Kapel in Tilburg. Vooral in de Meimaand is het er geweldig druk. Je loopt er dan altijd wel enkele bekende tegen het lijf.

Ludo Louwet.

BEDEVAART NAAR KEVELAER

Inleiding:

Kevelaer is de belangrijkste bedevaart plaats in noordwest Europa, het ligt in Duitsland, slechts enkele kilometers over de grens bij Venlo. Jaarlijks komen er nog bijna één miljoen pelgrims, waarvan ongeveer 25% uit Nederland. Doel van de bedevaart naar Kevelaer is de “Genadekapel”, met daarin een afbeelding van Maria genoemd: “Troosteres der bedroefden” (Consolatrix afflictorum) .

Geschiedenis van Kevelaer:

1641:

Toen de marskramer Hendrik Busman, rond kerst 1641, op de heide van Kevelaer een hagelkruis* passeerde, bleef hij daar zoals gewoonlijk enkele ogenblikken bidden en hoorde hij er op 3 verschillende dagen een stem uit de richting van het hagelkruis, met het verzoek om er een Genadekapel te stichten.

Een maand voor Pinksteren 1642, zag zijn vrouw, Mechel Schrouse, tijdens een nachtelijke verschijning in een helder licht, een kapelletje met daarin een afbeelding van O.L. Vrouw, de afbeelding zoals die haar onlangs door twee soldaten was aangeboden. Aanvankelijk had zij de haar aangeboden koperdruk, voorstellende O.L. Vrouw van Luxemburg, niet gekocht, maar na deze verschijning gaat Mechel alsnog opzoek naar dit prentje en koopt het van een soldaat.

*) Een hagelkruis is een kruis dat werd geplaatst op een kruising van veldwegen om onheil over het gewas af te wenden, bijvoorbeeld hagel. In verschillende bronnen is ook te lezen dat het hagelkruis als locatie gebruikt werd om jaarlijks brood uit te delen aan de armen.

1642:

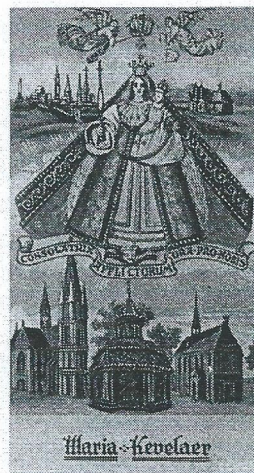
Op de plaats van het hagelkruis, bouwt Hendrik Busman een kapelletje en de toenmalige pastoor van Kevelaer, Johannes Schink, plaatst daarin de eenvoudige koperdruk van 7.5 x 11 cm. met daarop de tekst: “Getrouwe afbeelding van de moeder van Jezus, de troosteres der bedroefden, in de omgeving van Luxemburg, beroemd door wonderen en vereerd door vele mensen” (zie afbeelding).

De verering van O.L. Vrouw in Luxemburg, vindt overigens zijn oorsprong in Scherpenheuvel, waarover later meer.

1643:

Meteen na de bouw van het kapelletje komen de eerste bedevaarten op gang en al in 1643 wordt begonnen met de bouw van een bedevaartkerk, de huidige “Kaarsenkapel”.

1654:

In dit jaar wordt het oorspronkelijke kapelletje vervangen door de huidige zeshoekige genadekapel, geïnspireerd door het zeshoekige kerkgebouw in Scherpenheuvel.

1858:

Vicenz Statz, bouwmeester van de Dom van Keulen, begint met de bouw van een neogotische bedevaartkerk, de huidige basiliek. De kerk is gereed in 1864 en de toren in 1884.

1949:

De eerste naoorlogse bedevaart vindt weer plaats.

1987:

Paus Paulus II en Moeder Teresa brengen een bezoek aan Kevelaer. In de loop der tijd heeft Kevelaer meermaals in het grensgebied van grote en kleinere oorlogen gelegen, waardoor er in sommige perioden geen of nauwelijks bedevaarten mogelijk waren van over de grenzen.

De relatie met Scherpenheuvel:

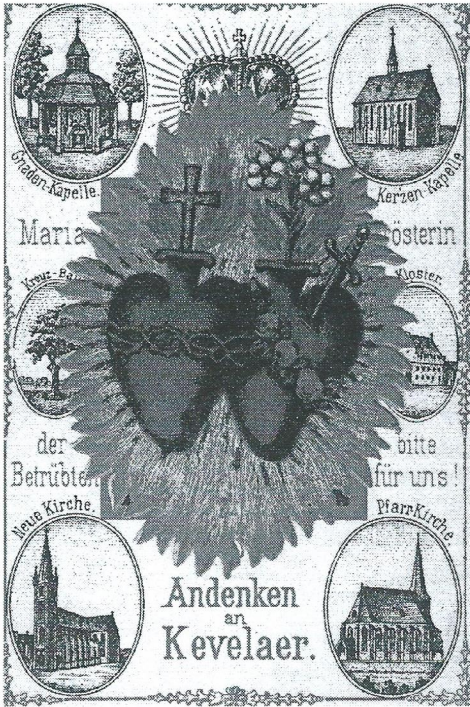
Oorspronkelijk werd in Scherpenheuvel een Maria beeldje vereerd dat in een eik was geplaatst, waardoor ook deze eik als heilig werd beschouwd. De boom moest op een gegeven moment plaatsmaken voor een kerk en uit het hout van de boom werden Maria beeldjes gesneden die hun weg vonden in de wijde omgeving van Scherpenheuvel. Eén ervan kwam in Luxemburg terecht en werd daar vereerd als: "Troosteres der bedroefden". Een klein devotie prentje van dit beeld werd in 1642 het voorwerp van de bedevaart naar Kevelaer.

Bedevaarten uit Brabant:

Aanvankelijk kwamen de meeste Nederlandse bedevaart gangers, uit de directe omgeving van Kevelaer, wat nu Noord Limburg en Oost Brabant is. Maar al voor 1700 werden er ook voet-bedevaarten georganiseerd uit Tilburg en directe omgeving naar Kevelaer. Van Tilburg is het toch ruim 100 kilometer naar Kevelaer. Deze bedevaarten gingen bijna allemaal via Handel (bij Gemert) waar Maria ook vereerd wordt.

De Tilburgse "Broederschap voor O.L. Vrouw en de bedevaart van Tilburg naar Handel en Kevelaer" is in 1737 opgericht, sinds dat jaar gingen er georganiseerde bedevaarten naar Kevelaer. De voettocht vanuit Tilburg duurde 5 dagen. De eerste dag kwamen ze tot Handel, de volgende dag

reisden ze door tot Kevelaer, waar ze een dag bleven om vervolgens de terug tocht te aanvaarden. Later gingen er ook huifkarren mee om proviand en kleren mee te vervoeren en konden vermoeide pelgrims ook daarin plaatsnemen. Voor de oorlog maakte men ook al veel gebruik van de trein als vervoermiddel naar Kevelaer. Als onderdeel van de broederschap werd er in 1909 een "rijwielprocessie" georganiseerd, in 1959 omgedoopt tot: "Koninklijk Erkende Rijwielbedevaart Tilburg Handel Kevelaer".

Vanuit Oosteind was Kees Michiels (de schoenmaker) in de jaren 30 de "Processie Meester"

Dit soort bedevaarten had natuurlijk een devote betekenis, maar het was voor de deelnemers ook een mogelijkheid om eens wat verder dan het eigen dorp en directe omgeving te kijken. Tegenwoordig is

dit laatste natuurlijk niet meer de reden om op bedevaart te gaan, desondanks gaan nog steeds veel mensen op bedevaart naar Kevelaer. Ook uit Oosteind gaan jaarlijks nog mensen naar Kevelaer om daar Maria te vereren.

Bronnen:

Diverse bronnen van Internet (o.a. Isidorusweb.nl)

Samengesteld door: P. v. Gorp

BEDEVAARTEN NAAR DE ST.ANNAKAPEL IN HEUSDENHOUT IN VROEGER DAGEN.

Inleiding: Heusdenhout.
Heusdenhout is een heel oude nederzetting.
Eerste vermelding in 854: Hosenheim.
Gehucht in de Heerlijkheid.
Ginneken en Bavel 1308: Hosenhout Heusdenhout
Gem.Nieuw Ginneken 1942: Heusdenhout
Gem.Breda 1961: Stadswijk Breda.

De St.Annakapel: dubbele functie als schooltje.

De inwoners van Heusdenhout richtten een kapel op in het begin van de 16e eeuw. Zij woonden ver van de parochiekerk in Ginneken.

De Grote Kerk in Breda werd moeilijker bereikbaar omdat Breda een vestingstad werd.

Grote Kerk Breda: bedevaatskerk van het Heilig Sacrament van Niervaart.

1518 Kapel gereed.
06-11-1518 Aarts deken van Kempenland verleende toestemming om één jaar missen op te dragen in Capelleke Hosenhout;
1519 Vergunning om de kerkdiensten in de kapel voort te zetten
26-04-1521 Met bisschoppelijke goedkeuring iedere zaterdag de mis.

Parochianen hadden in de kapel een kerkelijke beneficie gesticht om iedere week een H.Mis te kunnen opdragen ter ere van de Heilige Anna.

De bedevaart op St.Annadag – 26 juli.

De verering van de Heilige Anna breidde zich in de 15^e eeuw sterk uit.

Zij werd veelvuldig voorgesteld in het St.Anna – te drieën – beeld. Anna met haar dochter Maria en kleinzoon Jezus. Zo ook in de Annakapel in Heusdenhout.

In de 16^e en 17^e eeuw was zij patroonheilige van de familie en gezin.

Speciaal voor de moeders, die door haar bemiddeling hoopten op een voor spoedig verloop van zwangerschap en bevalling.

In de 16^e en begin 17^e eeuw werd St.Annadag – 26 juli - niet enkel door de Heusdenhoutse parochianen gevierd. Gelovigen uit de wijde omtrek kwamen op bedevaart naar de Annakapel om de H.Anna te vereren. Er werden op de Annadagen in en rond de kapel missen opgedragen door priesters van elders, die met de bedevaartgangers meekwamen.

In een vermelding uit 1644 staat dat de pastoor van Ginneken de muzikanten, die het feest opluisterden, op wijn liet trakteren.

Het einde van de bedevaarten kwam in 1648 met de Vrede van Munster. De kapel werd voor de Katholieke Eredienst gesloten. De dubbele functie van de kapel, namelijk het schooltje bleef bestaan.

In 1845 waren er 42 huizen en 290 inwoners, waarvan 70 leerlingen.

In de 19^e eeuw begon de kapel te vervallen en na

sluiting van het schooltje zette het verval door.

Begin 20^e eeuw deed de kapel dienst als schuur en stal.

Gelukkig zijn er in de 20^e eeuw restauraties uitgevoerd.

In 1936 vond de consecratie der kapel plaats door Mgr. A.C.Oomen.

Vanaf 1945 deed de Bredase bedevaart naar Molenschot eerst de St.Annakapel aan.

In de jaren 90 was de kapel meestal gesloten. Maar heden ten dage worden er weer diensten gehouden, te weten:

Woensdagavond: 19.00 uur;

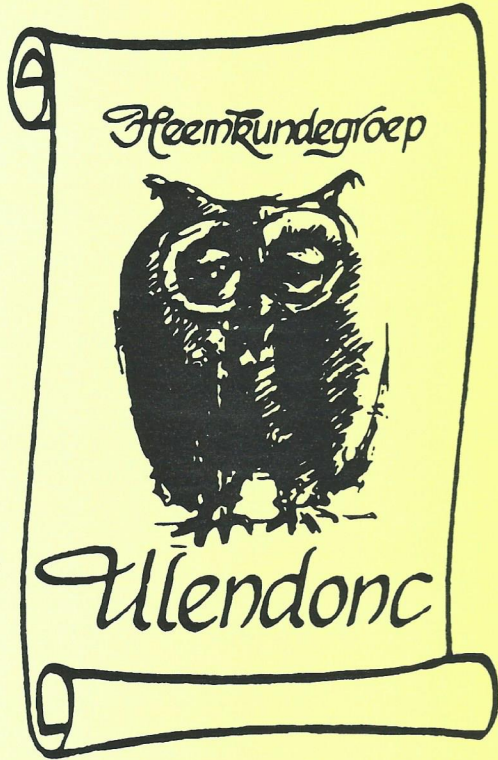
Vrijdagochtend: 09.00 uur;

Zondagochtend: 09.00 uur.

De Annakapel die ruim 4 eeuwen geleden gesticht werd op een kruising van zandwegen in het gehucht Heusdenhout, staat nu geheel gerestaureerd in een mooie hof in de stadswijk Heusdenhout van Groot Breda.

R.Koolwijk.

Heemkundegroep

Ullendonc